

A Göncölszekér körül¹

Zalán Tiborral Kőrössi P. József beszélget

– Ma Zalán Tibor, József Attila-díjas költő a beszélgetőtársam, különösképpen azért, mert nem olyan régen, tavaly jelent meg Göncölszekér című új könyve. Lehet, hogy azóta van újabb is, kiderül... Ez lesz mai beszélgetésünk fő témája, de nemcsak erről esik majd szó. Papírjaid szerint Szolnokon születted, Tibor, de én úgy tudom, hogy akkoriban Abonyban élt a család, az közel van Szolnokhoz, gondolom, ezért van Szolnok beírva az irataidba. Beszéljünk kicsit erről a vidékről, főleg Abonyról és a gyerekkorodról, mert a Göncölszekér, benne kisprózák, tárcák, novellák, publicisztikák négy fejezetbe gyűjtve, szerkesztve, és a könyvnek különösen az első részében, ha jól sejtem, a történetek többnyire a gyerekkorodban játszódnak, gondolom, a szülői házban vagy Abony környékén, több novelládban téglagyár, bunkerek... Kíváncsi lennék, hogy azon túl, amiről ezekben a novellákban, tárcákban tudomást szereztem, mi az, amit még el tudsz, el szeretnél, vagy el lehet, el kell mondani.

– Tulajdonképpen nekem Szolnokhoz annyi közöm van, hogy megszülettem ott. Abonyban nem volt kórház. Valahol meg kell születnie az embernek, és ha nem otthon születik, akkor kórház szükségeltetik hozzá, ezért átvittek Szolnokra, és kénytelen vagyok most már odáinni mindenhova, hogy Szolnokon születtem. Volt egy időszak, amikor – az érdekesség kedvéért mondom – meghamisítottam a saját biográfiámat, és mindenhova azt írtam, hogy Abonyban születtem, bármilyen hivatalos papír volt is az. Ez akkor történt, amikor nagyon erős identitástudatom támadt Abony iránt és törekednem kellett rá, hogy teljesen elnyomjam Szolnokot..., ráadásul Abony Pest megyében van, Szolnok meg Szolnok megyében. De ez se tartott sokáig, mert amikor Abony város lett, akkor a városavatóan a polgármester kihúzza egy versemet a műsorból azzal, hogy egy ilyen rondaságot nem lehet a városavatón – ahol a miniszter megjelenik – fölolvasni, ami az ő részéről volt rondaság és mocsokság; onnantól kezdve ismét Szolnokot írtam születési helyemnek a papírokra, mi mást tehettem, hogyha Abony megtagadott.

– De... azért az elég szörnyű, hogy az ember nem írhatja be, hogy nem az az adat szerepel a papírjaiban.

– Igen, én Abonyban nőttem föl, engem minden oda köt, egy téglagyár környékén, nagyon jó gyerekkorom volt, de ezt csak mostanában kezdtem megérteni... hogy mennyire az volt.

– Most, amikor elkezdted írni?

– Most, amikor elkezdtem írni. Amikor felnőtt lettem, Abonyból elkerültem Nagykőrösre, mert akkoriban gimnáziuma sem volt rendes Abonynak, legalábbis olyan, ahova a szüleim beíratk volna, tehát, akkor elvándoroltam Abonyból, attól kezdve Abonyba csak hazatértem, a szüleimhez. És ezt a gyerekkort

¹ A 2011. február 23-án a Pallasz Páholyban elhangzott hosszú beszélgetés egy részének szerkesztett változata.

teljesen elfelejtettem, érdektelenné vált számomra a rá emlékezés, olyan volt, amilyen. És amikor egyszerre három helyről is megkerestek, hogy írjak tárcákat, a pozsonyi Új Szótól, az Élet és Irodalomtól és az akkor még magát középnek definiáló Magyar Hírlaptól (ezt fontosnak tartom fölemlíteni, most a Magyar Hírlapba nem írnék tárcákat, mert a mostani napilap nagyon jobboldalon van már, az én ízlésemnek túl, és mindig szerettem, hogyha nincs nagyon jobboldalon – vagy nagyon baloldalon – valami, amihez közöm van, lehet), szóval, előkerült a gyermekkor. Hogyan került ide a gyermekkor? Amikor Dérczy Péter, az ÉS szerkesztője fölkerült arra, hogy írjak tárcákat a hetilapnak, hirtelen nem tudtam mást mondani neki, mint hogy nincs miről írjak, nincsenek témáim, én nem prózaíró vagyok, nincsenek igazi történeteim, nem igazán eredetien fikcionálok. Egy prózaíró teli van témával, egy költőnek nincsenek témái. Sose felejttem el, egyszer Sándor Ivánnal és Darvasi Lászlóval ültünk a publikum előtt, és amikor megkérdezték, hogy milyen terveink vannak, ők mind a ketten nagy témákat dobtak föl s azok magyarázatait sorolták elő, én meg csak annyit tudtam mondani, hogy megpróbálok majd néhány verset írni, esetleg darabot, valójában egyáltalán nem volt semmi a fejemben, ami konkrét lett volna és tervnek lehetett volna nevezni. Tehát, az ÉS-nek is azt mondtam, hogy én csak akkor tudnék tárcákat írni, hogyha tudnám, hogy miről írjak tárcákat. Erre azt mondta Dérczy Péter, akivel költői indulásom óta barátok vagyunk, tehát jól ismeri a múltamat is, hogy írjal a gyerekkorodról. Akkor ezt nem vettem igazán komolyan, de mikor azzal jött Jankovics József is, barátaim egyik legközelebbike, hogy írjak a gyerekkoromról, komolyabban kezdtem el gondolkodni ezen, és valóban elkezdtem tárcákat írni a gyerekkoromról.

– *Meg kell neked mondjam, ha megengeded, hogy félbeszakítsalak, hogy amikor elkezdtem ezeket olvasni, volt olyan gondolatom, mintha ez előre el lett volna tervezve, hogy most itt ezeken a történeteken szépen végigmész.*

– Nem volt előre elgondolva semmi, akkor kezdett renddé, akár rendszerré tisztulni bennem a sokféle múltbeli mozgás, amikor kezdett fölfeslenni előttem a szövet, amit múltnak hívhatunk vagy ami a múltamat takarta.

– *Mikor kezdett fölfeslenni?*

– Addig volt egyszerű ez a múlt-dolog, amíg nem kezdtem el közelebről vizsgálni. Mert adott volt egy gyerekkorom, ami egyminőségű volt, mondhatnám, egynemű, ami kimeríthető abban, hogy utcagyerek voltam, és jó volt fölnevelkedni az utcán. Apám kubikos volt, akit csak hétfévenként láttunk, amikor hazajött Tatabányáról, anyám éjjel-nappal dolgozott a téglagyárban, én meg éjjel-nappal az utcán voltam. Időnként anyám hazajött, akkor, amint a novellákban is benne van, kimosdatott a koszból és elzavart hegedűórára. ...Nem lett belőlem hegedűművész, erre még visszatérünk. Szóval, a gyermekkoromnak ez a szépsége maradt meg bennem, valahogy úgy tömbszerűen. És amikor közelebről kezdtem szemlélni ezt a gyerekkort ezekben a novellákban, akkor arra jöttem rá, hogy ez egy borzalmasan szegény korszak volt. Akkor nem láttam, azóta pedig elfelejtettem azt a szegénységet, amiben éltünk, azt a nagyon erős szegénységet.

– *De ezek jelen vannak a novellákban?*

– Igen, ezek is. De inkább azt akartam mondani, itt, ezekben a novellákban fedeztem fel felnőttkori magam számára a valódi gyerekkoromat. Fel-

nőtként visszaemlékezve már megértettem azokat a megaláztatásokat is, amik a környezetemben élőket érték, apámat, anyámat... akár a bátyámat vagy engem is...

– *Gyerekeket és felnőtteket egyaránt?*

– Gyerekeket és felnőtteket egyaránt. Rá kellett jönnöm, a felnőttek világa nem olyan világ volt, mint ahogy én arra távolról emlékeztem, hogy a jó bácsik nem voltak jó bácsik, a nevelő bácsik például borzalmas bűnöket követtek el a gyermekotthonos gyerekek ellen.

– *Tanárok?*

– Tanárok és mások. Ezek mind-mind eltemetődtek bennem, mert nem volt fontos, hogy előhozzam őket. Felnőtt fejjel nem gondoltam végig azt a világot. Amikor aztán szisztematikusan végighaladtam a gyerekkoromon ezekben a novellákban, akkor, magamat ismétlem már, de nagyon fontos számomra az élmény, rá kellett jönnöm, mennyi borzalom volt ebben az akkorkorban, mennyi szépség, mennyi fájdalom, mennyi megalázottság, nem elsősorban nekem, hanem a környezetemben élőknek, amit előttem próbáltak eltagadni, amit megpróbáltak előlem elrejtteni. Akkor sikerrel.

– *De kellett hozzá segítség, mondjuk meg kellett keresned vagy megkerestél barátokat, esetleg szülőt, hogy segítsen eligazítani?*

– Nem, semmilyen segítséget nem vettem igénybe, elegek voltak az eligazodáshoz az emlékeim.

– *De ilyenkor azért keveredik, gondolom, a fikció a valósággal, nem feltétlenül azokkal történt meg az, amit te leírsz.*

– Természetesen keveredik a fikció a valósággal, hiszen ezeket a néha véres történeteket éppen önvédelem miatt kellett átalakítanom novellákká, tehát kisprózává. Bolyhos Jancsi például nem lett öngyilkos, mint az én novellámban. Ezt már a fikció alakította így, mert a novella szerkezete azt kívánta meg, hogy egy olyan szenvedés-folyamon végigment ember, mint ő, ne maradjon életben. Tehát elmozdítottam a szituációt, elmozdítottam az akkori történeteket más irányba, a novellaszerkezet megkövetelte irányba, de az alapok azok megtörténtek, az alapok azok mélyen igazak, mélyebben a halálnál.

– *Még mielőtt továbbmennénk a történetekben, hadd jegyezzem meg, hogy mostanában elég gyakran születnek ilyen önéletrajzi jellegű művek, regények, köznovellák, novelláskötetek, novellafüzérek, ahol a gyerekkornak, tehát a családnak, az egykori családnak van nagy szerepe. Ez vajon nem a korról jár? Te is elértél egy bizonyos kort, azt mondod, költőként történeteid nincsenek, de egyszer csak mégis kénytelen voltál találkozni..., és lehet, hogy ezt a kor hozza elő.*

– Én nem gondolom, hogy ez esetemben így lenne. Azt gondolom, hogy ezeket a novellákat éppen inkább a megszólítottság hozta elő belőlem, a felhívásokra kialakult belső kényszer, hogy írnom kell szövegeket, hogy valami témát kell a rendszeres íráshoz találnom. Azt viszont, hogy a fölfedezett múlt-témát már így írtam meg, hogy föl tudtam találni az elsüllyedt élményeket abból a korból, rá tudtam jönni az általam rejtve maradt összetevőkre, hogy azt, ami volt, akkor már úgy tudtam szemlélni, ahogy valójában történt, és nem úgy, ahogy egy nagyon felületes nézőpontból megmaradt bennem, a gyerek nézőpontjából, azt már ezeknek a novelláknak köszönhetem. Tehát, hogyha egy

családragényt írnék valaha, az egészen más lenne, hiszen ezekben a novellákban igazából nem jelennek meg, akik a családban nagyon fontosak voltak számomra, csak a nagyapám.

– *Hát azért van, aki megjelenik, teszem azt a mesélőnek a bátyja, és ez egy nagyon fontos szempont... No, akkor most foglalkozzunk a novellákkal, aztán majd visszakanyarodunk az élettörténet egyéb eseményeihez. Számomra az is nagyon izgalmas volt, hogy a mesélő az egy kisebb gyerek, van neki egy bátyja a történetek többségében, és ő a saját szemével látja azt, ami tulajdonképpen a bátyjával történik, vagy amit ő is lát. Kettős tapasztalata van, egyrészt megvan a bátyjának a tapasztalata, másrészt megvan a saját tapasztalata ezekben a – idézőjelben mondom, de komolyan gondolom –, ezekben a szörnyű és nagyon kegyetlen, gyermekien kegyetlen történetekben.*

– Én ezt nem vettem észre, megvallom őszintén, én csak a kisgyerek nézőpontját figyeltem, azét a kisgyerekét, akit azonosítani lehet az én akkori énnemmel. A bátyám, szándékom szerint, mindig csak kísérő jelensége ezeknek a történeteknek.

– *Ezek akkor valós történetek.*

– Ezek nagyrészt valós történetek, abban az értelemben, hogy megtörténtek. Én nem tagadtam, hogy ezek megtörténtek. Én csak azt mondtam, hogy továbbfűztem őket, tovább fikcionáltam őket. De visszatérve az előző kérdésre, hogyha családragényt írnék, ami nem kizárt, hogy egyszer írok is, akkor abban nem én lennék a főszereplő. Nem is a bátyám, aki itt is fontos szerepet játszik, néhol úgy látszik, hogy fontosabbat...

– *Szerintem komoly szerepet.*

– Fontosabbat, mint én, tulajdonképpen...

– *Amit mondtál az előbb, hogy alig van benne fontos vagy számodra fontos személy, és a nagyapát említetted, ő talán alaposabban körül van írva, az ő személyisége jobban megjelenik a történeteid által, míg a bátyot tényleg a kisebbik fiún keresztül látjuk csak.*

– Igen, a nagyapám az egyetlen, aki a történetekben főszereplő. Nem szerepel benne életem valós súlyai szerint anyám, említés szinten szerepel benne csak az apám, pedig az övék külön sors, külön kidolgozást és megörökítést kíván meg az életük. Mert elképesztő sors például egy kubikosé, aki vonatra ül vasárnap délután és csak péntek este kerül elő, ebben a fennmaradó kevés időben megpróbálja valahogy a gyerekeivel való törődést imitálni, vagy valóban megpróbál a gyerekeivel foglalkozni. Nem kerül elő a maga fontosságában anyám, aki elképesztő...

– *Időnként egy-egy pofon erejéig. Egy-egy villanásra.*

– De összetettebb volt ez a viszony is... Tehát a családragény az ő nézőpontjából lenne családragény, és persze az is természetes, hogy a bátyám fontos volt számomra, már csak azért is, mert négy évvel idősebb volt, mint én. És ő már meghalt, tehát megint nehéz a vele való viszonyt megfogalmaznom. Ő volt az a nagyobb fiú, akire fölnéztem. Aki mindig megvédett engem, de sokszor nem szerette, hogy az öccse vagyok. Gyakran kolonc voltam a nyakán. Ez a négy év sok mindent jelentett egyszerre. Ő akkor kezdett el kamasszá serdülni, amikor én még javában kisgyerek voltam. És akkor ő már nem szerette ezt a báty-öcs viszonyt...

– Érdekes, ezekből a novellákból nem derül ki, hogy le akart volna rázni.

– Mert amikor ezek a novellák „megtörténnek”, mind a ketten kicsik vagyunk, és ő még csak az egyik nagy(obbik) fiú a nagyfiúk között.

– Hát nem annyira kicsik, mert bizonyos szereplők már a nemi érés határán vannak. Éppen találkoznak ezzel, és ez rendíti meg ezt a mesélő gyermeket, aki a bátyja révén találkozik olyan történetekkel, amelyek, hogy úgy mondjam, meglehetősen megrendítőek számára.

– Igen, de még a határán van mind a kettő. Tehát még nem történik meg az átfordulás, csak beszélnek arról, hogy érintkeznek nővel; inkább csak hengegnek. Igaz, ők már próbálják megfogdosni a lányokat, ami a kisebbik fiúnak még nem sikerül, összesen annyi jut neki, hogy meglesi őket, akik már próbálják mutogatni magukban a férfiasságot, bár még mindig nincsenek azon a szinten, hogy meg is mutassák. A családregegy máshol kezdődik és máshol fejeződik be. Ez a novelláskötet, legalábbis az első ciklusa, egyértelműen egy kisgyerekeknek a története. Tehát nem áll össze, nem akar és nem tud összeállni családregegyé.

– Amikor írtad, akkor folytonosan írtad? Havonta kellett egyet leadni, ha jól sejtem. De akkor te már folytonosan gondolkodtál ebben mint egy összeálló történet?

– Nem. Az Élet és Irodalomnak mindig azt a témát dobtam föl, ami éppen eszembe jutott abból az időszakból. Egyáltalán nem gondolkodtam könyvben. Akkor fordult meg bennem először a könyv gondolata, amikor Reményi József Tamás, a Palatinusztól, megkínált egy olyan lehetőséggel, adjak ki valamit náluk, adjak ki, mondjuk, kisprózát. Akkor kezdtem el összerázni ezeket a műveket, és akkor kezdtem felismerni, hogy ez az anyag tényleg egy egységes gyerekkort tud felmutatni. Egy olyan élményvilágot, ami túlmutat az egyes novelláknak az esetlegességén. Tehát ezek a szövegek összefüggnek, novellafüzérré tudják alakítani magukat. Nem maradnak meg esetleges történeteknek, nem maradnak csak úgy, odavetve, egy-egy epizódnak a gyerekkoromból, vagy olyanoknak, mintha a gyerekkoromban történnének.

– Gondoltál-e már arra, hogy a vidék és a város, de inkább úgy fogalmaznék, mert így pontosabb kicsit, erősebb, talán drámaibb is, hogy a vidéki fiúk és a pesti lányok, hogy milyen döbbenetes erővel jelzik a vidékiséget? Tehát megjelenik, ugye, ha jól emlékszem, Ördög Luca...

– Nem emlékszem a nevére.

– És elcsábít két fiatal srácot is egyszerre, egy időben, és nem is akármilyen módon. Most ezt nem részletezem. Ökrös Ica. Ez a vidék és Pest, a vidéki fiú, leendő férfiember, és a pesti már-már nő, hiszen megmutatja magát, és nemcsak megmutatja magát, hanem több is történik. Ez annyira jelzi azt az óriási szakadékot, ő volt a nagylány, ő volt nemcsak a gyerekek szemével, hanem a felnőtt szomszédok szemében is a nő.

– Abony egy kis község volt, és a hatvanas években játszódnak ezek a történetek, amikor nagyon szegény kis község volt, és nagyon szegények voltunk ott mi, benne.

– A mesélő mindig mezítláb jár.

– Igen, egész nap csak az utcán voltunk, vagy odahaza voltunk. Egy évben egyszer rándultunk ki onnan, egy évben egyszer volt kirándulás, az vagy Viseg-

rád, vagy Budapest, az Állatkert és a Vidámpark volt. Nekünk Budapest olyan lehetett, mint ma neked New York, hogyha még nem voltál New Yorkban.

– *Nem voltam még.*

– Akkor olyan, mint New York, tehát a vágyak netovábbja, az a nagyon nagy város, ahol egészen másképp élnek, nyilván, az emberek. Sőt, gyerekkoromban, emlékszem rá – bár ezek nagyon halvány emlékek –, amikor egészen kicsi gyerek voltam, üdülhettem Pesten a Nusi néninél, ő egy alkoholista pesti nő volt, majd ha jobban előjön belőlem, megírom őt is. Valami polgári lakásban lakott, és egyfolytában ivott, és én ott voltam nála, és néztem, hogy iszik. Ez az üdülésem abból állt, hogy sosem mentünk ki az utcára, a Nusi néni csak ivott, és egyre részegebb lett abban a polgári szobában. Most, hogy így mondod, ez is előjön. A pesti nyaralás. De az is nagy élmény volt nekem, hogy egy pesti szobában angol WC volt és fürdőkád, és ez teljesen más volt, mint otthon. Nem lavór volt, ha ezt érted... Na most, ebbe a világba, mármint az abonyiba, megérkezik egy lány, minden nyáron megérkezik nyaralni egy lány, aki nem úgy jön le a nagymamájához, mint ahogy mi fölmentünk Pestre, hanem a pesti lánynak a gőgjével jön le.

– *A szépségével. Biztos, hogy másféle szépség volt, mint a helyi lányok.*

– Divatos a fürdőruhája, divatos a haja, ő maga illatos. Én még máig emlékszem erre a lányra, akit később valamilyen sportedző vett feleségül. Egy nála jóval idősebb, ősz hajú ember, de ez már nem fontos a történetünk szempontjából. A lényeg, hogy minden nyáron bezsongtak a nagyobb fiúk e miatt a lány miatt, aki Pestről jött. Aki hozta Pest illatát, egyszerűen csak azért, mert ő más volt, teljesen más világot képviselt. Mi persze, kicsi gyerekek, csak leskelődünk utána, a nagyfiúk pedig mind megpróbálták elcsábítani, ő meg élvezte, hogy mint egy hercegnő, királynő járkál itt a vidéki kis suttyó gyerekek között, és hinti rájuk a bájait.

– *Ez a vidéki lét nemcsak a gyerekek szemével kegyetlen, hanem vannak a kötetben felnőtt-történetek is..., szóval megvillannak felnőtt szereplők, akik szintén erről a nagyon elmaradott világról..., többek között a nagyapa, meg vannak ezek a nagyon vicces játékok, hogy kitől lehet dohányt szerezni, mert ők már nagyfiúskodnak, ezek a srácok, és a nagypapától különböző trükkökkel lehet elcsenni, megszerezni a dohányt, amit aztán nem tudom, hogy elszívnak vagy elrágznak.*

– Elszívtuk.

– *A gyerekek világa iszonyatosan kegyetlen, ami nagyon rendkívüli szerintem a könyvben és ebben a történetben, de nemcsak az övéké, a gyerekek egymással is kegyetlenek, a felnőttek pedig a gyerekekkel szemben kegyetlenek.*

– Ez igaz. Mi nagyon sokat verekedtünk. Komoly rangsor volt a téglagyári fiúk között. Ez ma már nem látszik rajtam. Felnőttként soha nem ütöttem meg senkit és soha nem nyúltam senkihez, de gyerekkoromban rengeteg verekedés és tolvajlás volt. Igaziból loptunk, loptunk a téglagyárban, a téglagyári boltból loptuk a cukrot. Nagypapámtól rendszeresen nekem kellett lopni a dohányt.

– *Egy nagy lebukás is van itt a történetben, egy ilyen bolti lebukás.*

– Igen, Reich néni boltjában, aki aztán remekül viselkedik, amikor rájön, hogy mit művelünk. Valójában mindig is tudta, hogy rendszeresen meglopjuk,

de nem szólt, mert azt is tudta, hogy nagyon szegények vagyunk, tisztában volt azzal, hogy nekünk nem adnak pénzt cukorra.

– *Azt mondta, hogy nem kell lopni, adok nektek.*

– Igen, így szegényített meg bennünket. Ez valóban megtörtént. Ahogy az is, hogy a nagyapámtól nekem kellett dohányt lopni, mert én voltam a legkisebb, akivel szemben a leggyanútlanabb volt a nagyapám. Bármilyen furcsa, én hat-hét éves koromban már dohányoztam. Máknak a leveléből sodortunk dohányt, újságpapírba csomagoltuk, és azt szívtuk. Mert az olyan nagys volt, olyan felnőtt volt. Ugyanakkor elment a szemünk előtt, a tekintetünk mellett, és ez így volt természetes, hogy hogyan bánnak körülöttünk a felnőttekkel, hogyan szegényítik meg a szüleinket, hogyan szegényítik meg a nagyapámat a téészesítőök. Hogy a gyermekotthonos társainkat hogy alázzák meg. Nem volt rá odafigyelni időnk. Érdeklődésünk sem.

– *Ennek a kegyetlenségnek a leírásában, azt hiszem, nagyon komoly rokonaid vannak, és most nem akarok olyan nagyképű dolgokat mondani, hogy megjelenik a móríczí parasztvílág, de valóban megjelenik. Az embernek eszébe jut a Barbárok – abban a történetben, amikor egyszer egy semmiért agyonveri két fiatal srác azt a szerencsétlen öregasszonyt, és ahogy azt megragadod, leírod, azt az egyszerűséget, azt a primitív nyelvet, ahogy megidézed, az óhatatlanul az embernek a Barbárokat juttatja eszébe, még akkor is, ha nem akarja egymás mellé tenni a két történetet. De ugyanígy idézhetnék olyan mondatokat tőled, amelyek krúdys hangulatúak, különösen az, ahogy indul, van egy felvezető írása a kötetnek, abban is olyan mondatok szerepelnek, ahogy az a Göncölszekér bevonul a történetbe, mintha ilyen krúdys hangulattal együtt vonulna be.*

– Nézd, az egész novellacikluson keresztül valóban ez a két alaphang dominál. Én, írjak bármit is, nem tudok lemondani arról, hogy költő vagyok, tehát nekem fontos, hogy meglebegtessenem ezeket a történeteket. Fontos, hogy nyelvíleg éljenek a megidézett történetek, ugyanakkor az emlékezés nagyon kemény, valóban móríczí keménységű emlékeket hozott elő belőlem, és a kettőt meg kellett ütköztetnem egy-egy íráson belül. Nekem magamnak is drámái küzdelem volt ezeknek a szövegeknek a megírása.

– *Ez alatt mit értesz? Tehát a megélése egyszerre?*

– A gyermekkor átélése – felnőtt fejjel, szemmel, hátam mögött egy fél élettel, tapasztalati világgal. Felfedezések és átélések, a fölfedezés, hogy egy-egy jelentéktelennek látszó mozzanat mögött milyen mélységek, milyen szegénynek, milyen megalázottságok, milyen drámák húzódnak meg. Ez utóbbiak átélése... hát, nagyon-nagyon nehéz.